

Masarykova univerzita v Brně
Ekonomicko – správní fakulta

Lisabonský proces
(seminární práce z předmětu Inovační procesy)

Jana Horáková

Říjen 2004

Lisabonský proces - stručná geneze

Na summitu Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 byl v Evropské unii zahájen proces, jehož cílem je do roku 2010 přeměnit EU v „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku, schopnou udržitelného růstu s více a s lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností“. Nový strategický cíl Evropské unie byl na základě důkladné analýzy předchozího období podrobně rozpracován na zasedání Evropské rady v Lisabonu a postupně na pravidelných jarních zasedáních Evropské rady hodnocen, dále obohacován a rozšiřován o další opatření.

Tohoto cíle má být dosaženo prostřednictvím **komplexní strategie**, která představuje strukturovaný souhrn dílčích úkolů členěný podle jednotlivých oblastí hospodářsko-politického života. Byly vymezeny základní obrysy **Lisabonské strategie**. Hlavní důraz byl přitom kladen především na:

- ❖ Ekonomickou oblast
- ❖ Sociální oblast
- ❖ Ekologickou (enviromentální) oblast

V důsledku toho se dnes často hovoří o **třech pilířích Lisabonského strategi**: **ekonomickém, sociálním a environmentálním**. Nicméně je zřejmé, že se tyto pilíře vzájemně prolínají a jednotlivá opatření se mohou vzájemně doplňovat nebo naopak mohou z hlediska dosahování lisabonského cíle působit protichůdně.

Lisabonská strategie

Lisabonská strategie představuje scénář **pro komplexní hospodářskou, sociální a ekologickou (enviromentální) obnovu Evropské unie**. Obsahuje ucelený a vzájemně se podporující soubor opatření, která byla formulována tak, aby se zvýšila výkonnost Unie, aniž by byla ohrožena sociální soudržnost a aniž by bylo znehodnoceno životní prostředí. Každý rok vydává Evropská komise tzv. **Jarní zprávu**, která detailně rozebírá a hodnotí celou strategii.

Jarní zpráva je jediným tématem jarního zasedání Evropské rady (vždy v březnu), během kterého nejvyšší představitelé všech členských **států hodnotí dosažený pokrok a rozhodují o budoucích prioritách** tak, aby se podařilo realizovat cíle lisabonské strategie. Zatím proběhla čtyři hodnotící zasedání Evropské rady: ve Stockholmu (jaro 2001), v Barceloně (jaro 2002), v Bruselu (jaro 2003), v Bruselu (jaro 2004) a Dublinu (jaro 2004). Pravidelně se k otázkám lisabonské strategie vyjadřuje, její výsledky hodnotí a nové návrhy předkládá předseda Komise **Roman Prodi**. Také mnoho členů Komise se při nejrůznějších příležitostech vyjadřuje ke stavu lisabonské strategie.

Lisabonská strategie byla rozvržena na celé desetiletí 2000-2010.

K dosažení cíle Lisabonské strategie (procesu) se Unie rozhodla zaměřit na **splnění těchto úkolů**:

- ❖ Připravit přechod k ekonomice a společnosti založené na znalostech

- ❖ Modernizovat evropský sociální model, investovat do lidí a bojovat proti vylučování ze společnosti,
- ❖ Udržet zdravou ekonomickou perspektivu a příznivý výhled pokud jde o růst

A) Hlavní prvky Lisabonské strategie

Lisabonské zasedání Evropské rady na jaře 2000 vytyčilo **celkem osm směrů**, kterými se má ubírat „radikální transformace evropské ekonomiky“.

Jsou to:

1. Informační společnost pro všechny,
2. Vytvoření evropského výzkumného prostoru,
3. Odstranění překážek pro podnikání, zejména pro malé střední podniky,
4. Ekonomická reforma spojená s dokončováním vnitřního trhu,
5. Vytvoření integrovaných finančních trhů,
6. Lepší koordinace makroekonomických politik,
7. Aktivní politika zaměstnanosti,
8. Modernizace evropského sociálního modelu,

Stockholmské zasedání Evropské rady (březen 2001) k nim dodalo ještě jeden směr činnosti:

9. Udržitelný rozvoj a kvalita života.

Uvedené hlavní směry lisabonské strategie lze opět rozdělit zařadit do tří skupin: ekonomické, sociální a ekologické (enviromentální).

B) Pilíře Lisabonské strategie

1. Ekonomický pilíř lisabonské strategie

Zde bylo poukazováno zejména na potřebu dobudování jednotného vnitřního trhu EU, tzn. liberalizaci a integraci energetických trhů, dopravy, telekomunikačních a poštovních služeb, budování transevropských dopravních sítí, ale také např. ochranu hospodářské soutěže.

V souvislosti se zaváděním společné měny Lisabonská strategie zahrnuje též koordinaci hospodářských politik členských zemí EU a integraci finančních trhů. Významná role je proto přisuzována podpoře využívání informačních technologií, výzkumných aktivit a inovativních procesů, a investicím do lidského kapitálu.

Hospodářský růst je vnímán též jako podmínka pro snižování nezaměstnanosti v EU. Stimulace zaměstnanosti je zároveň spojeno s podporou malých a středních podniků. Aktivní přístup k problematice nezaměstnanosti je patrný též z podpory růstu vzdělanostního potenciálu obyvatelstva.

1.1. Informační společnost pro všechny

Internet a nové technologie se zároveň ukázaly jako mocný nástroj pro urychlení růstu, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti (90.léta v USA – vysoké přírůstky produkce, zvýšení konkurenceschopnosti podniků a zvýšení míry zaměstnanosti).

V Lisabonu bylo schváleno, že bude připraven komplexní **akční plán e-Europe**, který byl předložen a schválen na dalším summitu ve Feiře v létě 2000. Tento program má zajistit, že všichni v Evropské unii, jednotliví občané, školy a vzdělávací zařízení, každý podnik, každý článek veřejné správy budou mít přístup k novým informačním a telekomunikačním technologiím a budou mít možnost je také plně využívat. Program e-Europe usiluje o to, aby všichni občané EU mohli prostřednictvím moderních technologií zvýšit kvalitu svého života. Znamená to mít přímý a interaktivní přístup ke znalostem, vzdělání, zvyšování kvalifikace, ke službám veřejné správy, k zdravotnickým službám, ke službám finančních institucí, ke kultuře i zábavě a mnoha dalším.

Stručně lze základní prvky programu e-Europe shrnout takto:

- Levnější, rychlejší a bezpečnější internet pro všechny,
- Zvýšit investice do lidí a jejich dovedností,
- Všestranně podporovat používání internetu.

Summit Evropské rady v Seville (červen 2002) rozhodl o dalším kroku : přijetí Akčního plánu e-Europe 2005, který rozšiřuje předchozí program o nové cíle : vytvoření předpokladů pro e-Learning (e-vzdělávání), pro e-Government (e-vláda), e-Health (e-zdravotnictví) a e-Business (e-podnikání).

Úspěšný postup při vytváření informační společnosti pro všechny předpokládá aktivitu také v mnoha dalších vzájemně propojených oblastech : v podpoře výzkumné a inovační činnosti, v liberalizaci síťových odvětví, v podpoře sektoru služeb, v podpoře při vytváření propojených finančních trhů, při odstraňování překážek podnikání, zejména malých a středních, při modernizaci sociálního systému s cílem zvyšovat úroveň vzdělání a podpořit přípravu pro život v informační společnosti.

1.2. Vytvoření evropského výzkumného prostoru

Dvacáté století, zejména jeho druhá polovina, jasně prokázala, že věda a technologie se stávají hlavním faktorem, který podporuje ekonomický růst, zvyšuje zaměstnanost a konkurenceschopnost a pomáhá zvyšovat kvalitu života. Bylo odhadnuto, že zmíněný faktor přispívá k dosažení těchto výsledků minimálně z 25 až 50 %.

Evropa má silný výzkumný potenciál a udržuje si prvenství v řadě oborů, například v lékařském a chemickém výzkumu. Má také dominantní postavení v leteckém a telekomunikačním sektoru. Komise však řadu let upozorňovala na to, že ve výzkumné a inovační činnosti Unie značně zaostává, zejména za USA a Japonskem. V roce 2000 bylo v USA vynaloženo na výzkum a vývoj 288 mld Euro (265 mld dolarů), avšak ve stejné době v Evropě pouze 164 mld Euro, v 90.letech byl tento rozdíl ještě větší. Rozdíl je také v počtu vědeckých pracovníků : na 1000 zaměstnanců v průmyslu jich v Evropě připadá jen 2,5, kdežto v USA 6,7 a 6 v Japonsku. Evropa trpí také tím, že na rozdíl od USA a Japonska, kde se soukromý sektor podílí na financování výzkumu a vývoje více než ze dvou třetin, je v Evropě jeho zapojení do této aktivity mnohem nižší.

Lisabonský summit proto rozhodl, že Evropa musí čelit této nové výzvě razantním krokem: vytvořením „**evropského výzkumného prostoru**“. Výzkumná činnost na úrovni jednotlivých

členských států a Unie musí být lépe propojena a lépe koordinována. Patenty a inovace je nutno v evropském výzkumném prostoru náležitě odměňovat, zejména prostřednictvím patentové ochrany.

Summit Evropské rady v Barceloně (březen 2002) rozhodl, že celkové výdaje v této oblasti je třeba zvyšovat, aby se **v roce 2010 přiblížily 3 % HDP členských států. Dvě třetiny těchto nových investic by měly pocházet se soukromého sektoru.**

1.3. Odstranění překážek pro podnikání, zejména u malých a středních podniků

Lisabonská strategie se orientuje na to, aby v Evropě bylo vytvořeno příznivé prostředí pro zakládání rozvoj inovativních podniků, zejména malých a středních, které budou zdrojem potřebných pracovních míst.

V tomto ohledu Evropa zatím zaostává. **Náklady** spojené s podnikáním, zejména se založením podniku jsou vysoké, existuje mnoho **byrokratických překážek** bránících rozvoji inovativního podnikání. Obtížný je přístup ke **kapitálu**. Zejména chybí tzv. rizikový kapitál, který v USA pomohl ke vzniku mnoha špičkových firem v high-tech odvětvích. Chybí také cílevědomá **inovační politika**. Komise také opakovaně uváděla, že v členských zemích je malá ochota postupovat riziko v podnikání a že vůbec podnikatelský duch a kultura v Evropě nejsou srovnatelné s USA. V členských zemích není také dostatečné propojení mezi firmami a výzkumem a technologickým vývojem, mezi podniky a finančními trhy, mezi podnikatelskou sférou a školícími institucemi a poradenskými službami.

Srovnání podmínek pro založení podniku v Evropě a USA je více než názorné. Start malého a středního podniku musí projít procedurami, které v Evropě v průměru zaberou 11 týdnů, v Německu 16 a ve Španělsku dokonce 24 týdnů, kdežto v USA jen 1,5 týdne. Náklady na založení firmy se v zemích EU pohybují kolem průměru 1600 Euro, zatímco v USA jen 500 Euro. Neúspěch podniku v Evropě, případně jeho krach je zpravidla, na rozdíl od USA, osobní tragédií, která neúspěšného podnikatele zpravidla vylučuje z této sféry.

Pro radikální nápravu situace se lisabonský summit rozhodl orientovat na tyto úkoly:

- Vyhodnotit celkovou situaci na trhu práce a stav podnikatelského prostředí v zemích EU
- Navrhnout víceletý program pomoci podnikům a podnikání na léta 2001-2005,
- Rada a Komise dostaly za úkol připravit Evropskou chartu malých firem, aby se malé a střední firmy staly hlavním motorem při vytváření nových pracovních míst,
- Rada a Komise měly do konce roku 2000 podat zprávu o tom, jak by prostředky Evropské investiční banky mohly být využity také k podpoře při zakládání nových podniků, zejména firem využívajících vysoce vyspělé technologie.

1.4 Ekonomická reforma a dokončování vnitřního trhu

Na začátku 90.let se členskými zeměmi podařilo odstranit většinu překážek, které bránily volnému pohybu zboží, služeb, práce a kapitálu mezi nimi. Vznikl tak největší hospodářský prostor bez vnitřních hranic na světě. V závěru lisabonského summitu se konstatovalo, že přes dosažený pokrok zůstává nadále aktuálním úkolem v některých odvětvích „dobudovat vnitřní trh“ a v jiných odvětvích „zlepšit jeho dosud nízkou výkonnost“. **Cílem by mělo být vytvořit „plně funkční vnitřní trh“, který bude podporovat růst, posilovat konkurenceschopnost a přispívat také k přírůstkům nových pracovních míst.**

K tomu je nutno provést řadu ekonomických (strukturálních) reforem, který měly rozšířit konkurenční prostředí na vnitřním trhu a odstranit jeho slabá místa zejména v sektoru služeb, hospodářské soutěže a veřejných zakázek. Všechna tato opatření navazují na Strategii vnitřního

trhu, která byla na období 2000-2004 schválena na zasedání Evropské rady v Helsinkách (prosinec 1999).

K dobudování vnitřního trhu měla přispět také započatá liberalizace dalších sektorů: zemního plynu, elektrická energie, doprava a poštovních služeb, včasné dokončení aktualizace pravidel pro veřejné zakázky, tak aby vstoupila v platnost do konce roku 2002, zjednodušení právního rámce vnitřního trhu, omezit státní podpory podniků a orientovat se na řešení problémů průřezového významu, jako je zaměstnanost, rozvoj regionů, životní prostředí, odborná příprava a výzkum.

1.5. Vytvoření integrovaných finančních trhů

Vytvořit v Unii výkonné, transparentní a spolehlivé finanční trhy, protože podporují růst a zaměstnanost tím, že pomáhají lépe alokovat kapitál a snižují náklady na jeho získání.

Ve srovnání s USA vykazuje Evropa na trhu finančních služeb řadu slabých míst. Úroveň kapitalizace v členských státech EU dosahuje zhruba poloviny americké úrovně. Tím se omezují finanční možnosti pro firmy a zvyšuje se cena kapitálu. Evropské kapitálové trhy jsou také příliš roztržštěny : v Evropě existuje 33 akciových burz, proti dvěma v USA, existuje 11 systémů při platbách přes hranice, na rozdíl od jediného v USA. Přetrvává také řada administrativních a právních překážek.

1.6 Lepší koordinace makroekonomických politik

Dosažení strategického cíle stanoveného v Lisabonu má naději na úspěch, bude-li hospodářská politika členských zemí udržovat potřebnou makroekonomickou stabilitu a bude-li tato politika koordinována. Takový postup již v Unii existuje od roku 1996, kdy byl zahájen tzv. **kolínský proces** (na základě usnesení Evropské rady v Kolíně nad Rýnem 1996). Lisabonská strategie vyžaduje, aby makroekonomická politika byla zaměřena především na fiskální konsolidaci, na zvyšování udržitelnosti veřejných financí, snížení zátěže zaměstnanců, zejména těch s nízkou kvalifikací a malými příjmy, a posílit vliv daňového systému a systémů podpor na stimulaci zaměstnanosti a odborné přípravy a přesměrovat veřejné výdaje tak, aby byly orientovány na podporu výzkumu a technologického rozvoje, inovací a informačních technologií.

2. Sociální pilíř

Sociální pilíř byl ustanoven přijetím Evropské sociální charty na summitu v Níce v prosinci 2001, a dále všeobecným konsensem na potřebě modernizace **Evropského sociálního modelu** na jarním summitu ve Stockholmu v březnu 2001.

2.1. Aktivní politika zaměstnanosti

Relativně vysoká nezaměstnanost je jednou ze slabin Evropské unie, takže příliš mnoho lidí je vyčleněno ze společnosti. Komise uvedla, že v roce 2000 zhruba 10 % práceschopného obyvatelstva (15 milionů osob) je bez práce. Kdyby se podařilo, aby všechny členské státy udržely zaměstnanost na úrovni nejúspěšnějších evropských států a také USA, bylo by možné nabídnout práci 30 milionům osob, což je dvojnásobek současného počtu nezaměstnaných.

Hlavní slabiny situace na pracovním trhu členských zemí lze shrnout takto :

- Pouze polovina žen v zemích EU pracuje, na rozdíl od USA, kde je tento podíl dvou třetinový,
- Evropské země mají mnohem nižší podíl zaměstnanosti ve službách ve srovnání s USA,

- Existují velké rozdíly mezi členskými zeměmi : nezaměstnanost je soustředěna v Německu, Francii, Itálii a Španělsku, je největší v jižních a odlehlých regionech a v oblastech s útlumem průmyslové výroby,
- Vysoká je dlouhodobá (strukturální) nezaměstnanost : polovina nezaměstnaných je bez práce více než jeden rok,
- Existuje nedostatek kvalifikovaných pracovníků v sektorech informačních technologií, kvůli nedostatečným výdajům na výchovu a školení,
- Vysoce je nezaměstnaností postižen věková skupina mezi 55-65 léty.

Evropská komise odhadla, že náklady spojené s nízkou mírou zaměstnanosti, chudobou a sociálním vyloučením jsou kolosální. Nízké využívání pracovního potenciálu a s tím spojené náklady (včetně nákladů ohroženého zdraví, vyšší kriminality atd.) se pohybují mezi 1 až 2 mld € ročně, což představuje 12-20 % celkového HDP Unie.

Záměrem Lisabonské strategie je vytvořit více a lepších pracovních míst v členských zemích. Sociální partneři mají být více zapojeni do formulování a realizace aktivní politiky zaměstnanosti.

Celkovým výsledkem těchto opatření by mělo být, aby se do roku 2010 **zvýšila míra zaměstnanosti** ze současných průměrných 61 % a co nejvíce se přiblížila **70 %** a aby **počet zaměstnaných žen**, jichž je dnes v průměru 51 %, se do roku 2010 zvýšil na více než **60 %**.

2.2. Modernizace evropského sociálního modelu

Má-li být upevněno místo Evropy ve znalostní ekonomice, musí se zvýšit investice do lidského kapitálu. Zároveň aktivní a dynamický sociální stát musí zabránit tomu, aby nástup nové ekonomiky nerozmnožil stávající sociální problémy: nezaměstnanost, chudobu a vylučování ze společnosti. Proto se musí evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy přizpůsobit požadavkům nové ekonomiky. Zejména se musí příležitost vzdělávání a odborné přípravy nabízet sociálním skupinám v různých etapách jejich životního běhu: mládeži, nezaměstnaným dospělým osobám a také těm, kteří sice zaměstnaní jsou, avšak jsou ohroženi tím, že rychlé technologické změny znehodnotí jejich kvalifikaci. Cíle jsou např. snížit počet osob ve věku 18-24 let, kteří mají nižší středoškolské vzdělání, na polovinu, vypracovat do konce roku 2000 program pro lepší mobilitu studentů, učitelů, školících a výzkumných pracovníků (programy Socrates, Leonardo), odstranit překážky v uznání kvalifikace.

Evropský sociální model se svými rozvinutými systémy sociální ochrany zůstává základem přechodu ke znalostní ekonomice. Tyto systémy je však nutno přizpůsobit, aby zajišťovaly, že se pracovat vyplácí a zejména, aby byla zajištěna jejich dlouhodobá udržitelnost vzhledem ke stárnoucí populaci. Evropská rada proto vyzvala, aby Rada a Komise za tím účelem formulovaly prioritní směry činnosti zaměřené na konkrétní cílové skupiny: menšiny, děti, staré osoby, invalidy.

V prosinci 2000 v Nice byla podle očekávání Evropskou radou přijata Evropská sociální agenda, jež formuluje hlavní směry budoucí sociální politiky.

3. Ekologický (enviromentální) pilíř

Následný červnový summit v Göteborgu byl významný z hlediska doplnění Lisabonské strategie o ekologický (enviromentální) rozměr v rámci Strategie udržitelného rozvoje.

3.1. Udržitelný rozvoj a kvalita života

Nový strategický cíl na propojení ekonomických a sociálních problémů. Hospodářské, sociální a ekologické důsledky všech politik nutno zkoumat ve vzájemných souvislostech a k tomu je také nutné přihlížet při rozhodování. Bez ekologické dimenze by lisabonská strategie nebyla úplná.

Udržitelný rozvoj má uspokojovat potřeby současné generace, aniž by se to dělo na úkor potřeb generací příštích. Nezvrátí-li se současné tendence, které ohrožují budoucí kvalitu života, pak se buď výrazně zvýší společenské náklady nebo se tyto tendence stanou nezvratnými.

Předložená strategie si klade za úkol tyto negativní tendence zvrátit nebo alespoň zastavit.

Se třetím pilířem je spojena i nová vlna investic a inovací, které přispějí k růstu a zaměstnanosti. Podnikatelská sféra by se měla zapojit do vývoje a širšího využívání technologií „přátelštějších“ k životnímu prostředí, zejména v energetice a dopravě.

Úsilí o udržitelný rozvoj však nemůže být omezen na země Evropské unie, protože hrozba životnímu prostředí nezná hranic. Unie proto hodlá usilovat o to, aby se udržitelný rozvoj stal jedním z cílů dvoustranné rozvojové spolupráce a také náplní práce všech mezinárodních organizací a specializovaných agentur.

Evropská rada v Goteborgu učinila první krok nové strategie v tom, že stanovila čtyři **prioritní oblasti** nezbytné pro udržitelný rozvoj a doplnila je hlavními úkoly. Jsou to: **klimatické změny, doprava, veřejné zdraví a přírodní zdroje.**

Vývoj Lisabonského procesu v EU v roce 2003

Největší pozornost byla věnována otázce stimulace hospodářského růstu v souvislosti s *Iniciativou pro růst*, kde hlavní důraz byl zaměřen na rozvoj trans-evropských sítí, zejména dopravních a energetických. V závěru roku se EU v rámci Lisabonského procesu soustředila na problematiku oblasti vývoje zaměstnanosti (viz tzv. *Kokova zpráva*), která by měla být nadále rozvíjena v roce 2004.

Na jarním zasedání Evropské rady v Bruselu (20. - 21. března 2003), Evropská rada konstatovala, že v některých oblastech, jako například otevírání energetických trhů, vytváření Jednotného evropského nebe, modernizace sociální politiky, pokrok při vytváření integrovaného kapitálového trhu nebo politická shoda na Komunitárním patentu či na směrnici týkající se zdanění energií, bylo dosaženo významného pokroku. Velmi pozitivně bylo vnímáno především vytvoření **pěti milionů nových pracovních míst**. Na druhou stranu v mnoha oblastech Lisabonského procesu nedošlo k výraznějšímu posunu, například v oblasti podpory udržitelného růstu.

Evropská rada se v **jednotlivých oblastech by měly směřovat ke zvyšování konkurenceschopnosti a podpoře hospodářského růstu**. Ve vztahu k Lisabonskému procesu byly pro rok 2003 identifikovány následující **priority: zvyšování zaměstnanosti a sociální soudržnosti, podpora inovací a podnikání, posílení vnitřního trhu EU a ochrana životního prostředí stimulující růst a zaměstnanost.**

a) Zvyšování zaměstnanosti a podpora sociálního začleňování

Členskými zemím bylo v rámci této priority doporučováno přistoupit k reformě systému daní a dávek, stimulaci zapojení praceschopného obyvatelstva do pracovního procesu a

odstraňování rozdílů mezi muži a ženami na trhu práce. V souvislosti s touto prioritou byla vyzdvížena podpora vzdělávání celoživotního učení.

V oblasti sociálního začleňování byly členské státy vyzvány k modernizaci svých systémů sociální ochrany (především pak penzijních systémů), zejména z důvodu jejich udržitelnosti v podmínkách stárnoucí populace.

b) Podpora inovací a podnikání

Ve vztahu k posílení hospodářského růstu a zaměstnanosti byla zdůrazněna podpora inovací a podnikání, zejména pak těsnější spolupráce mezi výzkumnými institucemi a průmyslovými podniky. Opatření *Akčního plánu výzkumu a vývoje* by měla směřovat k podpoře soukromých, resp. podnikových investic do výzkumu a vývoje a inovací, aby celkový objem finančních prostředků (soukromých i veřejných) v roce 2010 představoval 3 % HDP, přičemž 2/3 těchto prostředků by měly plynout ze soukromého sektoru.

c) Posílení vnitřního trhu EU

Plně integrovaný vnitřní trh by měl být realizován ještě před rozšířením EU, mimo jiné odstraňováním překážek vnitřního trhu vytvářených prostřednictvím fiskálního systému (schválením daňového balíčku). V oblasti energetiky byla pozornost upřena na urychlené přijetí a následnou implementaci směrnice o vnitřním trhu s elektrickou energií a plynem. Zároveň byla deklarována podpora budování transevropských dopravních sítí a investice do základní infrastruktury by měly plynout z evropských finančních zdrojů za současné stimulační soukromých investic.

d) Ochrana životního prostředí stimulující růst a zaměstnanost

Cíle v oblasti životního prostředí by měly podpořit nové investice do čistých technologií a efektivní využívání přírodních zdrojů. Významným krokem na summitu bylo stanovení konkrétních kvantitativních cílů v oblasti životního prostředí. Podíl obnovitelných zdrojů na produkci primární energie by měl dosáhnout 12% do roku 2010. Na produkci elektrické energie by se obnovitelné zdroje měly podílet 22%. Vedle toho by měl podíl biopaliv na celkovém objemu pohonných hmot dosáhnout 5,25%.

Perspektivy vývoje Lisabonského procesu v roce 2004

Vývoj Lisabonského procesu v roce 2004 rovněž podstatným způsobem ovlivní rozšíření EU o nové členské státy. Zásadní význam bude mít zahájení jednání o nové finanční perspektivě (*Agenda 2007*).

Irsko se s Nizozemím shodlo na dvou klíčových otázkách, které je nezbytné v rámci Lisabonské agendy aktuálně řešit. Jako velmi důležitá je vnímána potřeba spolupráce zemí ve všech formacích Rady EU, jichž se Lisabonský proces dotýká, a nezbytnost urychleného přijetí a následné implementace opatření směřujících ke zlepšení situace při provádění hospodářských, sociálních a environmentálních reforem, tedy ke znovuoživení hospodářství EU a posílení schopnosti plného využití ekonomického potenciálu Unie.

Za nejdůležitější Irsko považuje **dosazení reálného pokroku v následujících čtyřech oblastech:**

Podpora hospodářského růstu
Konkurenceschopnosti
Zaměstnanosti
Udržitelného rozvoje

Jarní Summit Evropské Unie 25.-26. 3. 2004 Dublin

Letošní Jarní Summit zaměřil na dvě oblasti: **udržitelný růst a vytvoření více a lepších pracovních míst.**

Udržitelný růst:

Zdravé makroekonomické politiky

Tou nejdůležitější výzvou, které čelí Evropská Unie, je využití svého růstového potenciálu. Ekonomické oživení, které nastalo v druhé polovině roku 2003 nabírá tempo. Evropa musí využít tohoto impulsu ve svých vnitřních i vnějších politikách.

Veřejné finance se musí podřídit disciplíně Paktu stability a růstu. Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí je zajištěna pouze u poloviny z patnácti členských států. Je nutno posílení reforem v oblasti zaměstnanosti, zdravotnictví a penzí zaměřených na fiskální výzvy spojené se stárnutím populace.

Aby mohl být udržitelný environmentálně udržitelný růst, musí být environmentálně zdravý. Cestou lepší integrace politik a udržitelnější spotřeby a výroby, musí být růst oproštěn od negativních environmentálních dopadů.

Zlepšení energetické účinnosti je nezbytné pro vyrovnání se s výzvou klimatické změny, zajištění bezpečnosti energetických dodávek a snížení všeobecných nákladů. Čisté technologie jsou důležité z důvodu dosažení plné synergie mezi podniky a životním prostředím.

Sociální koheze

Vysoká úroveň sociální koheze je klíčovým aspektem Lisabonské Agendy. Nanejvýš nezbytné jsou proto strategie, které mají rozhodující dopad na sociální začleňování a na odstranění chudoby. Modernizace systémů sociální ochrany a prolínání agendy sociálního začleňování prostřednictvím implementace národních akčních plánů bude také nanejvýš prospěšné.

Konkurenceschopnost a inovace

Evropská rada zdůrazňuje, že konkurenceschopnost, inovace a podpora podnikatelské kultury jsou určující podmínky růstu. Evropa musí jednat rozhodněji, jestliže chce zvýšit svoji kapacitu na udržení Evropského sociálního modelu i v budoucích letech.

Evropská rada se zaměřila na čtyři specifické priority důležité pro posílení evropské konkurenceschopnosti:

- institucionální uspořádání
- završení jednotného trhu
- lepší regulace
- dosažení cílů v oblasti Výzkumu & Vývoje

Více a kvalitnějších pracovních příležitostí

Vytváření více a lepších pracovních míst je tím nejnaléhavějším problémem, který musí být v nadcházejících letech řešen. Vyšší míra zaměstnanosti je nezbytná pro dosažení ekonomického růstu, při silné korelaci nezaměstnanosti a chudoby, a pro další posilování sociálního začleňování.

Celková míra nezaměstnanosti v rámci EU více než 8% je neakceptovatelná. V rámci všeobecné strategie zaměstnanosti by členské státy měly věnovat naléhavou pozornost zejména těmto třem strukturálním výzvám: **adaptabilitě, přilákání většího počtu lidí na trh práce, investování do lidského kapitálu a posílení volného pohybu pracovníků.**

Současná výzva: V nadcházejícím roce musí být dosaženo reálného pokroku v dosažení více a lepších pracovních míst.

Lisabonský proces a Česká republika

Zpráva o aktuálním stavu naplňování Lisabonského procesu v České republice v roce 2003

Dne 10. března 2004 Vláda ČR usnesením č. 216 vzala na vědomí materiál „Zpráva o aktuálním stavu Lisabonského procesu v České republice v roce 2003“ a schválila **prioritní oblasti ČR v rámci Lisabonského procesu v roce 2004.**

Cílem Zprávy bylo podat souhrnnou informaci o naplňování cílů Lisabonské strategie v ČR v průběhu roku 2003, včetně vyhodnocení prioritních oblastí, a dále na základě souhrnné analýzy vývoje Lisabonského procesu v roce 2003 a předpokládaných témat, která budou předmětem diskusí v roce 2004, předložit vládě ke schválení návrh priorit České republiky v rámci Lisabonské strategie v roce 2004.

Lisabonský proces a ČR v roce 2003

Zpráva o aktuálním stavu Lisabonského procesu v ČR se stala podkladem pro stanovení priorit Vlády ČR v rámci Lisabonské strategie v roce 2003: **koordinace makroekonomických politik, politika zaměstnanosti, výzkum a vývoj a vzdělávání**, vláda se také rozhodla významně zohlednit otázku udržitelného rozvoje.

V rámci zintenzívnění procesu zapojování ČR do Lisabonské strategie v průběhu roku 2003 ČR přihlásila k tzv. **Iniciativě pro růst**, což je všeobecně přijímaný záměr zemí EU stimulovat hospodářský růst prostřednictvím zvýšení investičních výdajů a silnějšího zapojení soukromého sektoru v oblasti budování trans-evropských sítí a podpory výzkumu a vývoje. Součástí této iniciativy je *Program rychlého startu*, prostřednictvím kterého se ČR v současné době provádí tři projekty v oblasti trans-evropských dopravních sítí. Jedná o železniční koridor Břeclav-Brno-Praha-Norimberk/Drážďany. Dále jde o projekt výstavby rychlostní silnice R 48 na koridoru Balt-Jadran v úseku Bělotín-Český Těšín. Třetím projektem je železniční trať Břeclav-Katovice.

Pro Českou republiku je primární ve vztahu k Lisabonské strategii otázka urychlené implementace již schválených opatření ve všech oblastech Lisabonské strategie, zejména těch, které směřují ke stimulaci hospodářského růstu a zlepšení zaměstnanosti, což je plně v souladu s doporučeními EK obsaženými v *Jarní zprávě* (2004).

ČR by dle EK měla zaměřit svou pozornost na řešení strukturálních problémů na trhu práce, vytvářet podmínky pro zrychlení růstu produktivity, zejména posílením schopnosti systémů vzdělávání a odborné přípravy reagovat na potřeby trhu práce a podporou výzkumu a vývoje a inovací, a podporovat podnikání a malé a střední podniky odstraňováním

administrativních překážek a posílením právního rámce a zlepšením přístupu k finančním zdrojům.

Vyhodnocení prioritních oblastí ČR v rámci Lisabonského procesu v roce 2003

Konkrétní cíle a nástroje vztahující se k výše uvedeným prioritám jsou rozpracovány ve střednědobých dokumentech jako např.: *Postupy a cíle vlády ke snížení nezaměstnanosti v průběhu jejího funkčního období (2004)*, *Návrhy zdokonalení podnikatelského a inovačního prostředí (2003)*, připravovaná *Státní inovační politika, první a druhá fáze reformy veřejných financí*.

Prioritní oblasti v ČR jsou:

1. Koordinace makroekonomických politik

V rámci této oblasti byly v ČR v roce 2003 uskutečněny dva významné kroky:

- realizace 1. fáze reformy veřejných financí,
- druhým pak bylo rozhodnutí vlády o strategii přistoupení ČR ke společné měně euro.

Vzhledem ke vstupu ČR do EU byla reforma veřejných financí koncipována v souladu s *Hlavními směry hospodářské politiky a Paktem stability a růstu*. Z tohoto důvodu bude fiskální politika ve střednědobém rámci založena na stabilizaci ekonomického výstupu prostřednictvím plně funkčních automatických stabilizátorů s cílem snižovat deficity veřejných financí a dosáhnout ve střednědobém horizontu cyklicky vyrovnané rozpočtové pozice (Koncepte reformy veřejných financí – jedná se o opatření na straně příjmů i výdajů).

V návaznosti na schválení koncepte reformy veřejných rozpočtů Vláda ČR v říjnu 2003 schválila dokument *Česká republika a euro - návrh strategie přistoupení*. Cílem vlády a ČNB je vytvořit podmínky pro přijetí měny euro v ČR (strategie cílování inflace). ČR by mohla přistoupit k eurozóně v horizontu let 2009-2010.

2. Politika zaměstnanosti

Politika zaměstnanosti v ČR ve sledovaném období byla realizována v souladu s doporučeními a prioritami EU uvedenými v *Hlavních směrech zaměstnanosti* schválených Radou EU v červenci 2003 a jejichž cílem bylo:

- dosažení plné zaměstnanosti
- odpovídající kvality a produktivity práce
- sociální soudržnosti

Pro další vývoj politiky zaměstnanosti v ČR bude určující pokračování procesu reformy veřejných financí.

Z vyhodnocení plnění kvantitativních cílů Lisabonského procesu v oblasti zaměstnanosti vyplývá, že ČR dosud nedosahuje stanovených hodnot, stejně jako většina členských států EU. Pokud jde o celkovou míru zaměstnanosti, dosahuje ČR vyšší podíl než je průměr EU. K dosažení střednědobého cíle 67% do roku 2005 včetně tedy zbývá zvýšit celkovou zaměstnanost o 1,47 % v průběhu 2 let. V míře zaměstnanosti žen ČR rovněž dosahuje vyšší hodnotu než je průměr EU. Jedná se o jediný ukazatel, kde již ČR dosahuje hodnoty stanovené jako střednědobý cíl pro 2005. Výraznějšího zlepšení dosáhla ČR v ukazateli míry zaměstnanosti starších pracovníků. Míra nezaměstnanosti v České republice však počátkem roku 2004 dosáhla svého historického maxima (10,31 %).

České republice bylo konkrétně doporučeno, aby:

- zajistila soulad mezi vývojem mezd a vývojem produktivity, prostřednictvím provázané reformy systému daní a dávek
- stimulovala zaměstnanost a zvyšovala pružnost trhu práce,
- odstraňovala překážky v práci na částečný úvazek, zvýšila úsilí k zapojení
- nejvíce ohrožených skupin do trhu práce, podporovala mobilitu pracovních sil.

3. Výzkum a vývoj

Česká republika se v roce 2003 zapojila do všech aktivit pro vytváření a rozvoj Evropského výzkumného prostoru, zejména prostřednictvím Rámcových programů EU: *6. rámcový program (dále jen RP) ES pro výzkum, technický rozvoj a demonstrační činnosti přispívající k vytvoření Evropského výzkumného prostoru a inovací (2002 – 2006)*; *6. RP ES pro atomovou energii (EURATOM) pro jaderný výzkum a výcvikové činnosti přispívající k vytvoření Evropského výzkumného prostoru (2002 – 2006)*.

Průměrný podíl úspěšnosti pro získání finančních prostředků z rozpočtu EU na projekty 6. RP byl pouze 13% u přístupujících a kandidátských zemí ve srovnání s 19 % u členských zemí EU. Uvedené procentické podíly se však liší v závislosti na konkrétních tematických oblastech. ČR v rámci tohoto programu předložila celkem 1 196 návrhů.

Česká republika též v dubnu 2003 schválila *Národní program výzkumu a vývoje*, který je dalším významným krokem k zapojení ČR do Evropského výzkumného prostoru.

Z legislativního pohledu se situace v ČR v roce 2003 v oblasti výzkumu a vývoje nezměnila, žádný nový zákon nenabyl účinnosti. Pokračuje příprava vládního návrhu zákona o veřejných výzkumných institucích.

V České republice se výzkum a vývoj potýká s nedostatkem finančních prostředků, a to jak na úrovni veřejných výdajů, tak soukromé sféry. ČR v letošním roce v rámci rozpočtu uvolnila na výzkum a vývoj cca 0,58 % HDP, ve srovnání s rokem 2002 se jedná o velmi mírný nárůst ve výši 0,04 % HDP ČR. V ČR od roku 1996 klesá podíl veřejného sektoru na celkových výdajích na výzkum a vývoj. V ostatních přístupujících zemích, s výjimkou Slovinska, je však podíl veřejného sektoru na výdajích na výzkum a vývoj vyšší než v ČR. Návrh předpokládá zachování objemu výdajů v roce 2004 na úrovni roku 2003, tj. 0,58 % HDP, a v dalších dvou letech minimální nárůst na 0,59% HDP v roce 2005 a 0,60% HDP v roce 2006.

Deklarovaný cíl ČR dosáhnout úrovně podpory 0,7 % HDP je odkládán na neurčito. Tento stav může mít za následek zaostávání konkurenceschopnosti české ekonomiky jako celku a snížení kreditu naší země v mezinárodní spolupráci ve výzkumu a vývoji. Dosažení cíle Lisabonské strategie – věnovat na výzkum a vývoj 3 % HDP v roce 2010 se zatím v podmínkách ČR zdá být nereálné.

4. Vzdělávání

V únoru roku 2003 přijala vláda návrh *Operačního programu rozvoje lidských zdrojů*. Prostřednictvím operačního programu, který je v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí, bude z finančních prostředků Evropského sociálního fondu podporován také rozvoj celoživotního učení.

MŠMT v roce 2003 zpracovalo návrh nového školského zákona. Účelem navrhovaného zákona je především nahradit a sjednotit stávající roztržitěnou a nedostatečnou právní úpravu v oblasti školství tak, aby nový školský zákon byl komplexní právní normou, která postihne oblast „regionálního“ školství od předškolního vzdělávání, přes základní a střední vzdělávání až po vyšší odborné vzdělávání (do doby přípravy samostatného zákona o terciárním vzdělávání),

včetně vzdělávání zájmového, základního uměleckého a jazykového. Schválení návrhu nového školského zákona je otázkou dalších jednání vlády.

Dlouhodobým cílem je podpora strukturovaného studia, jež umožní nárůst počtu studentů v jednotlivých typech a oborových zaměřeních studijních programů. V této souvislosti bude především rozšiřována nabídka bakalářských studijních programů, na něž budou navazovat magisterské studijní obory. Cílem tohoto záměru je umožnit do roku 2005 alespoň 50% devatenáctileté populace studium na terciární úrovni vzdělávání a zvýšit tak podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva.

V současnosti je v ČR podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním (11,6 %) jeden z nejnižších z členských zemí OECD. Proto v roce 2003 udělilo MŠMT státní souhlas dalším 7 soukromým vysokým školám. Vzdělávání a celoživotní učení je nejučinnějším nástrojem při zajišťování konkurenceschopnosti osob na trhu práce. Postavení celoživotního učení, resp. dalšího vzdělávání však není dosud právně vymezeno ani zajištěno, s výjimkou rekvalifikací či studia při zaměstnání nebo vzdělávání na základě právních předpisů v rámci odvětví, komor a profesních společenství.

Z pohledu výdajů na vzdělávání z veřejných zdrojů vyjádřené v % HDP vyplývá, že v ČR tento podíl od roku 2000 roste, přičemž v roce 2003 dosáhl 4,76 % HDP ČR (ve srovnání s 4,20 % HDP v roce 2000).

5. Udržitelný rozvoj

K prioritám sociálního a ekonomického rozvoje patří i nadále dosahování udržitelného hospodářského růstu na základě podpory konkurenceschopnosti ekonomických subjektů a restrukturalizace ekonomiky při respektování požadavků ochrany životního prostředí, a to vše při zachování fiskální a měnové stability a sociálního smíru. Za tímto účelem Vláda ČR v červenci 2003 schválila ustavení Rady vlády pro udržitelný rozvoj s účinností od 1. srpna 2003. Rada, navrhuje opatření ke sladění dlouhodobých záměrů se střednědobými a krátkodobými cíli a programy ve vazbě na mezinárodní závazky, a to v souladu s principy udržitelného rozvoje při dosahování dynamické rovnováhy jeho složky ekonomické, sociální a environmentální. Hlavním cílem Rady pro nejbližší období je koordinace přípravy Strategie udržitelného rozvoje České republiky, jejíž návrh by měl být předložen vládě ke schválení do konce června 2004.

Návrh prioritních oblastí Vlády ČR v rámci Lisabonského procesu v roce 2004

V následujícím textu byly identifikovány střednědobé ambice (prioritní oblasti) České republiky v rámci Lisabonského procesu.

Česká republika v rámci Lisabonského procesu v roce 2004 orientovala zejména na:

Konkurenceschopnost a hospodářského růstu

Opatření by měla vést ke zvyšování produktivity práce v ČR prostřednictvím inovativních změn. Pozornost bude věnována podpoře výzkumu a vývoje, podpoře inovací, a to zejména prostřednictvím vytvoření vhodného rámce pro zvýšení soukromých investic a zajištění dostatečného propojení mezi podnikovou a výzkumnou sférou, a rozvoji systému vzdělávání a odborné přípravy a celoživotního učení. Současně bude podporován rozvoj environmentálních technologií jako významný prostředek k udržitelnému rozvoji.

Zlepšování konkurenceschopnosti má dojít pomocí postupného odstraňování administrativních překážek pro podnikání a rozvoj malých a středních podniků, které v obecné rovině povedou ke kultivaci podnikatelského prostředí a zvyšování podílu malých a středních

podniků na celkové výrobě. V tomto směru se Česká republika chystá přijmout řadu legislativních změn (zjednodušení postupů pro zakládání firem, zlepšování fungování Obchodního rejstříku a příprava nové „bankrotové“ legislativy). Rovněž bude pozornost věnována opatřením ke zlepšení přístupu podniků k finančním zdrojům.

Priority ČR v roce 2004:

Výzkum a vývoj

Inovace

Podpora podnikání a MSP

Zaměstnanost

Vzdělávání

Udržitelnost veřejných financí

Udržitelný rozvoj

Použité zdroje:

<http://wtd.vlada.cz/scripts/detail.php?id=4572>

<http://www.euroskop.cz/cze/article.asp?id=42404&cat=5214&ts=9ec98>

http://www.spcr.cz/cz/ri/4_2004w/euspring.htm

<http://www.evropska-unie.cz/cz/print.asp?id=2377>